

Rikedomarna – Kongos förbannelse

Demokratiska republiken Kongo är ett land med enorma rikedomar. Fattigdomen är dock utbredd då krig, förtryck och övergrepp drabbat befolkningen i årtionden medan andra har blivit rika på naturtillgångarna.

TEXT: ULF B ANDERSSON GRAFIK: LOTTA LUNDIN

FOTO: DEUTSCHE-SCHUTZGEBIETE/WIKIMEDIA

UPPDELNING. Vid konferensen i Berlin 1884-1885 delas Afrika upp.

KUNGENS EGENDOM

NÄR DÅTIDENS EUROPEISKA STORMAKTER samlades till konferens i Berlin 1884-1885 delades Afrika upp, ibland med karta och linjal. Den belgiske kungen **Leopold II:s** krav på Kongobäckenet erkändes och 1885 utropades fristaten Kongo ledd av kungen själv. Miljoner kongoleser dukade under i jakten på rikedomar åt kungen. En världsomfattande proteströrelse krävde stopp för Leopolds vanstyre och år 1908 övertog belgiska staten kolonin. Idag betraktas Leopolds Kongo som platsen för ett folkmord runt förra sekelskiftet.

KONGOKRISEN

DEN 30 JUNI 1960 utropades Kongo som självständig stat. Ceremonin i Léopoldville (nuvarande Kinshasa) blev fylld av verbal dramatik. Den belgiske kungen **Baudouin** höll ett tal där han beskrev slutet på kolonialväldet som kulmen på en belgisk "civiliserande mission" som hade inletts av den geniale **Leopold II** i fristaten Kongo. Kongos förste premiärminister, **Patrice Lumumba**, svarade med ett oplanerat tal som var en skarp vidräkning

med belgisk kolonialism och kongolesernas lidande under det belgiska styret. Hela ceremonin sändes direkt i radio i både Kongo och Belgien. De belgiska gruvbolagen och plantageägarna ville dock inte släppa kontrollen och provinsen Katanga, under ledning av **Moïse Tshombe**, bröts loss i juli 1960. Lumumba mördades den 17 januari 1961 av gendarmar från Katanga och belgiska officerare. Drygt 6 000 svenskar tjänstgjorde i FN-styrkan som blev kvar till 1964.

DAG HAMMARSKJÖLD

FOTO: UN

DAG HAMMARSKJÖLD var FN:s generalsekreterare under Kongokrisen. Den 18 september 1961 var han på väg till Ndola i Nordrhodesia (nuvarande Zambia) för ett möte med Katangas ledare **Moïse Tshombe**. Det svenska flygplanet störtade på natten och samtliga 16 ombord dog. Den officiella förklaringen var misstag från piloterna. FN har beslutat att utreda Hammarskjölds död igen och den 25 oktober 2017 lade utredaren, den tanzaniske juristen **Mohamed Chande Othman**, fram sin rapport: "Det förefaller möjligt att en fientlig åtgärd utanför planet kan ha orsakat kraschen." Det uppges att det i arkiv i Storbritannien och USA kan finnas hemlig information om det var ett belgiskt plan som sköt ner eller störde Hammarskjölds plan.

"AFRIKAS VÄRLDSKRIG"

EFTER FOLKMORDET i Rwanda 1994 flydde de ansvariga liksom civila hutuer till östra delen av Zaire (nuvarande Kongo). Hösten 1996 invaderade Uganda och Rwanda Kongo. De tillsatte våren 1997 **Laurent Kabila** som president. Fram till fredsavtalet år 2002 pågick det som kallas Afrikas världskrig. Sju länder deltog militärt och ett 20-tal rebellgrupper, många av dem skapade av Rwanda och Uganda, var aktiva. En viktig drivkraft var kontroll över Kongos naturtillgångar. I östra Kongo har konflikten fortsatt trots att FN-styrkan MONUSCO har 22 000 personer på plats.

MÖRDAD. Zaida Catalán dog i mars 2017.

FOTO: ANNA SIMONSSON/TT

ZAIDA CATALÁN

DEN 12 MARS 2017 försvann den svenska FN-experten **Zaida Catalán** tillsammans med sin amerikanske kollega **Michael Sharp**. Deras uppdrag var att utreda uppgifterna om massgravar i Kasai där en väpnad konflikt pågår sedan 2016. Efter drygt två veckor återfanns FN-utredarnas kroppar. Den svenska åklagarmyndigheten underkände den 15 november utredningen i Kongo och sade att det inte kan utslutas att personer "nära anknutna till regimen i Kongo" var inblandade i mordet som har skyllts på den lokala Kamuina Nsapu-milisen.

"FEM MILJONER DÖDA"

KONFLIKTEN I KONGO SEDAN år 1996 brukar benämnas som den blodigaste i världen sedan andra världskriget. Siffrorna över antalet döda, som brukar variera mellan tre och fem miljoner, är dock omdiskuterade och osäkra. De flesta offren har inte dödats i krigshandlingar eller militära övergrepp utan har dött av svält eller sjukdomar där väpnade konflikter räknas som grundorsak till dödsfallen.

KONFLIKTMINERALER

"KONFLIKTMINERALER" BETECKNAR metallerna tenn, volfram, tantal och guld som används i en mängd elektronik, som mobiltelefoner och datorer. Genom att kontrollera de områden där metallerna utvinns i Kongo, har väpnade grupper fått pengar till vapeninköp och krigsherrar har blivit rika. Kobolt räknas ännu inte som konfliktmineral men Amnesty har lyft fram hur barnarbete används för att ta fram kobolt som behövs i smartphones och elbilar och krävt att företagen tar ansvar.

MINERALJAKT. Barn sorterar ut kobolt i Kolwezi i Kongo. FOTO: AMNESTY INTERNATIONAL

MÖRDAD. Premiärminister Patrice Lumumba möter pressen 1960. FOTO: CONGOPRESSE/WIKIMEDIA

